

A jövő tudósai

Tisztelt Olvasó!

A kutatók utánpótlásával – fiatal tudósokkal foglalkozó melléklet negyvenharmadik számában *Fuszek Csilla* a Budapesti Európai Tehetségközpontot mutatja be. Kérjük, ha a nők tudományban betöltött helyzetével vagy

az ifjú kutatókkal kapcsolatos témában bármilyen vitázó megjegyzése vagy javaslata lenne, keresse meg a melléklet szerkesztőjét, Kiss Ritát az alábbi e-mail címen.

Kiss Rita

az MTA doktora, BMGE Mechatronika, Optika
Gépészeti Informatika Tanszék • rikiss@mail.bme.hu

A BUDAPESTI EURÓPAI TEHETSÉGGÖZPONT

Az európai tehetségközpontok, köztük – elsőként – egy budapesti központ létrehozásának az ötlete, igénye 2011-ben, a magyar uniós elnökségi program részeként megrendezett tehetségkonferencia zárónyilatkozatában jelent meg. A résztvevők javasolták, hogy „a közös európai tehetségsegítő tevékenység támogatása, összehangolása és nyomon követése érdekében Budapesten jöjjön létre egy Európai Tehetségközpont”.

Az ötlettől a megvalósításig alig egy év telt el (a központ megalapításáról 2012 februárjában a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács döntött) az aktívan 2012 júliusa óta működő Budapesti Európai Tehetségközpont (EUTK) anyagi támogatását a Magyar Nemzeti Tehetségprogram (NTP) vállalja fel. Az NTP pályázatokon keresztül a működés feltételeinek egy részét folyamatosan biztosítja, hiszen az NTP-nek kiemelkedő célja többek közt a sikeres magyar tehetségsegítő programok idegen nyelveken való megismertetése és megjelenítése, a tehetségsegítés jó példáinak EU-adaptálásra való előkészítése, EU Tehetség-

napok, tehetségsegítő EU-együttműködések kezdeményezése és a nemzetközi tapasztalat-cserék támogatása.

Az EUTK tevékenységi körének kialakítása kezdettől fogva az NTP-ben megfogalmazott célokkal összhangban történik. Ugyanakkor a tevékenységek megvalósítása során szoros együttműködés alakult ki az Európai és a Magyar Tehetségsegítő Tanács (NTT/ECHA) egyéb programjaival is, hiszen az EUTK működése csak e két tanács keretein belül értelmezhető. Többek között ide vezethető vissza, hogy a központ munkáját több mint száz magyar és nemzetközi, a tehetséggondozás területén dolgozó szakember segíti. Közülük kiemelkedik a tanácsadó testület tagjainak – Magyarországról Prof. Csermely Péter, az Egyesült Királyságból Prof. Joan Freeman, és a hollandiai Dr. Lianne Hoogeveen – önkéntes munkája. A feladatok teljesítéséhez minden esetben komoly mértékben hozzájárul a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége (MATEHETSZ) infrastruktúrája.

Nagyon távoli megközelítésben a központ tevékenységét felfoghatjuk egyfajta Európa számára tett jószolgálatként is. Fő feladatai közé tartozik az európai tehetséghálózat meg-

teremtésének elősegítése, aminek megvalósult, gyakorlati példáját a magyar Tehetségpontok együttműködési modellje adja. Ez a modell olyan jó gyakorlat, melyre – túlzás nélkül állíthatjuk – világszerte kíváncsiak a szakértők, és adaptálását számos ország elkezdte, fontolgatja. A központ egy-egy ország számára segíti a magyar modell nemzeti szinteken való megvalósulását. Ugyanakkor – mivel a hálózatosodás igénye mára már nemcsak nemzeti oktatáspolitikák, hanem európai tehetséggondozók közös céljaként is megjelent – a központ az európai tehetségszolgáltató hálózat kialakításában is aktívan részt vesz.

Mit is jelent hálózatban gondolkodni?

Miért is lehet ez fontos Európának, Magyarországnak? Olyan ez, mint az örkényi paprikakoszorú kérdése: „Ha sok cseresznyepaprikát madzagra fűzünk, abból lesz a paprikakoszorú. Ha viszont nem fűzzük fel őket, nem lesz belőlük koszorú. Pedig a paprika ugyanannyi, éppoly piros, éppoly erős. De mégse koszorú.” Milyen többlet rejlik a koszorúban?

Egy jól működő hálózatnak számos olyan előnye van, amely nyomán a hálózatba befektetett „energia” megtérül. A tehetségtámogatás területére vetítve: felgyorsíthatja a tehetségtámogatással kapcsolatos ismeretek, jó gyakorlatok elterjedését, közös kutatásokat generálhat a szakterületen, amire a tehetségekkel kapcsolatos témákban Európának égető szüksége lenne. Az európai és nemzeteken belüli együttműködések új tehetségtámogató formák és új típusú összefogások megjelenéséhez vezethetnek, ezt nap mint nap láthatjuk a magyar példán keresztül is. Új tehetségtámogató rendszerek új és más típusú tehetségek megtalálásának újabb lehetőségeit rejtik magukban: ez az egyik leglényegesebb eleme a tehetségbarát Európa felé vezető útnak. Egy

tehetségbarát Európa pedig záloga lehet a jelenleginél szerencsésebb struktúrájú európai tehetségmenedzselésnek. Mindez segítheti a napjainkra oly jellemző magas munkanélküliség mérséklését, a későbbiekben pedig a tehetségeink Európában tartását, ami bizonyos szempontból kontinensünk életbiztosítása is. Hiszen tanúi vagyunk tehetségeink elvándorlásának, aminek hosszú távon beláthatatlan, euró milliárdokban mérhető gazdasági következményei is lehetnek. Egy európai tehetségtámogató hálózatnak a fentiek mellett számos más értékes hozadéka is van.

A tehetségtámogató hálózat kialakításához elsősorban egymás megismeréséből kiinduló, bizalmi alapokon álló együttműködésre van szükség. Az egymás megismerését követheti az erőforrások – mint például a jó gyakorlatok – megosztása, így nem kell mindent mindenkinek újra „feltalálnia”. Tanulni lehet egymás hibáiból, egymás sikerei adoptálhatók. Jó példa erre az elmúlt másfél év során az EUTK-ba személyes tapasztalatcserére érkező, a Tehetségpont hálózat felől érdeklődő, amerikai, cseh, japán, kínai, lengyel, lett és szlovén kutatók, szakértők sora. De az elmúlt másfél évben a központ munkatársai is közel ötven alkalommal mutatták be a magyar példát szerte a világon. Az erőforrás-megosztás mellett a közösség, a hasonló gondolkodás tudata is sokat jelent. Hálózatban lenni érzelmi és strukturális támogatottság is egyben, demonstrációja a hasonlóan gondolkodók/hasonló tevékenységet végzők számának. Természetesen egy európai hálózat sikeréhez a szakemberek és oktatáspolitikusok közös munkája elkerülhetetlen.

Hogyan is néz ki ez a gyakorlatban?

A hálózat kialakításának elősegítéséhez az egyik első lépés 2012 szeptemberében az

EUTK honlapjának (URL₁) létrehozása volt. A honlap folyamatosan fejlődik mind grafikai-
lag, mind adatszerkezetében. Másfél év alatt közel hetven újságikk keretében hírt adott a legfontosabb nemzetközi tehetséggondozással összefüggő eseményekről, a honlap alkalmassá vált az európai tehetségtámogató tevékenységeket összegyűjtő térkép megjelenítésére is. Ez a térkép kiváló forrásként szolgálja az alakuló európai tehetség-hálózatot. 2014 januárjára a térképhez a tehetséggondozók huszonkilenc európai országból közel százötven különféle tehetségtámogató tevékenységgel csatlakoztak (URL₂). Eleinte személyes megkeresések, a korábban kiépített kapcsolatok álltak a megjelenített tevékenységek mögött, ma már a térkép elkezdte önmagát építeni. Hetente érkeznek az újabb és újabb adatlapok. Érdekes, hogy már az európai kontinensen kívüli országok honlapra kerülési igénye is felébredt.

A térképen keresztül eddig szinte ismeretlen kezdeményezéseknek, jó gyakorlatoknak is lehetőségük volt/van presztízsértékű európai megjelenésre szert tenni. Egy-egy tevékenység mellett feltüntetett adatok alapján lehetőség nyílik arra, hogy európai tehetségtámogató intézmények/szakemberek vagy tehetségek egymásra vagy éppen egy új tehetségtámogató tevékenységre találjanak, kapcsolatokat építsenek ki. Erre utal a honlap látogatottságának folyamatos növekedése is, havonta kb. ötszáz új látogatóval többen keresik fel az oldalt. A weben helyet kapott egy mára 214 tehetséggondozással összefüggő egyedülálló forrásközpont is, ahol tehetséggondozással kapcsolatos könyvek, cikkek, konferenciák stb. keresésére van lehetőség.

A hálózatépítésnek részint eszköze, részint eredménye is a jó tehetségszolgáltató gyakorlatok megismerése, bemutatása. A központ az el-

múlt másfél évben a nemzetközi tapasztalatcserehez magyar és külföldi tehetségszolgáltató jó gyakorlatok könyvekbe szerkesztve vagy önálló tanulmányként való publikálásával is hozzájárult. 2012-ben elkészült a *Nemzetközi Horizontok* második kötete, melyben három kontinens kilenc tehetségszolgáltató jó gyakorlata került bemutatásra, olyan részletességgel, hogy adaptálhatóvá váljon a gyakorlatok egésze vagy egy-egy eleme. Jelentős vállalkozás volt a Kárpát-medencei tehetségszolgáltatásról készített körkép is, amely a határon túli magyarok kilenc jó gyakorlatát is tartalmazta. A tanulmányoknak, könyveknek szintén a honlap ad megjelenési lehetőséget; az itt (URL₃) megtalálható jó gyakorlatok számos esetben – a nemzetközi szakirodalomban is – hiánypótló munkák. Ki kell emelnünk, hogy szinte minden jó gyakorlat leírása mögött a személyes kapcsolatfelvétel fontos szerepet játszott. Közel hatvan külföldi szakértő segített önkéntes alapon a jó gyakorlatírók munkáját, fogadta a központ kutatóit, vagy nyújtott e-mailes/telefonos felvilágosítást. Arra is volt példa, hogy külföldi kutatók saját tanulmánnyal jelentkeztek (Vietnam, Szaúd-Arábia). Több alkalommal volt lehetőségük a munkatársaknak, kutatóknak vagy diákoknak, hogy külföldi tanulmányutakon vegyenek részt. Jó példa erre a Finnországba látogató, diákokból és mentorokból álló csapat közös, fafeldolgozó mesteriskolákat történő látogatása.

A tevékenységtérképen a tevékenységek feltüntetése csupán az első lépés, ez a későbbiekben Európai Tehetségpontok vagy éppen Európai Tehetségek központok rendszerének a bemutatására is alkalmas lesz. Persze mindehhez szükséges az, hogy az európai hálózatban majdan részt vevő hálózati pontok (Európai Tehetségpontok) és csomópontok (Európai

Tehetségközpontok) kritériumrendszere kialakuljon. A kritériumrendszer kialakításában való részvétel, az ezzel kapcsolatos koordinációs tevékenység lebonyolítása, szakértőkkel való egyeztetés, az alakuló kritériumrendszer bemutatása Európa-szerte szintén a központ feladatai közé tartozik. A cél, hogy kikristályosodjon egy minden ország számára elfogadható konszenzus a tehetségálózat olyan struktúrájú felépítésével kapcsolatban, amelyben az Európai Tehetségtanácsnak (ECHA) kiemelkedő szerepe lesz. A kritériumrendszert bemutató EUTK-kiadvány (*Towards a European Talent Support Network*) elkerült a legrangsabb európai szakértőkhöz, döntéshozókhoz, közkinccsé vált Európában.

A központ hálózatfejlesztő munkájának másik oldala a 2012 telén elindult lobbitevékenység. Ez eleinte Gál Kinga EP-képviselő asszony által beterveztett, többek közt az európai tehetséggondozó hálózat kialakításáról is szóló, WD 34/2012 sz. írásbeli nyilatkozatnak az EP-képviselők körében való megismertetéséhez, a képviselők aláírásáért folytatott kampánymunkához kapcsolódott. A lobbitevékenység kiemelkedő eseménye volt – a részt az EUTK által szervezett – az Európai Parlamentben történő, 2013 januárjában tartott, a tehetséggondozás fontosságáról és az európai hálózatról szóló nyilvános meghallgatás. Ezen Csermely Péter professzor a hazai eredményeket bemutatva az európai tehetségálózat kialakításának jövőbeli terveiről beszélhetett. A 34/2012-es nyilatkozat 2013-ban tizenkilenc év óta először vetette fel az európai parlamenti képviselők számára a tehetséggondozás ügyét; nagyszámú aláírás (178 képviselő) biztosította, hogy a nyilatkozat betöltse „hivatását”, felhívja a döntéshozók figyelmét a tehetségtámogatásnak az innováció elősegítésében, és a társadalmi

mobilitásban betöltött szerepére. Lehetőséget adott arra is, hogy Csermely Péter találkozzon az EU soros elnökségét betöltő írek oktatási miniszterével, Ruairi Quinn-nel, ezt követően pedig számos uniós oktatáspolitikussal.

A hálózatépítés ismét másik oldala a különösen a közép-európai térségben és a határon túli magyarok körében elinduló együttműködések támogató rendezvények szervezése vagy az azokon való részvétel. Közép-európai tehetséggondozók találkozója, kutatással, együttműködéssel kapcsolatos megbeszélések is fémjelzik a központ munkáját, ami nyomán uniós pályázatok, új együttműködések születtek, vagy éppen számos országban helyi hálózatfejlesztő munka indult el (Lettország, Csehország, Románia stb.).

A Kárpát-medencei térség tehetségsegítő hálózatának fejlesztése is szerves, sőt kiemelt eleme az európai tehetségtámogató hálózat kialakításának. A határon túli Tehetségpontokkal való együttműködés az elmúlt másfél évben igen változatos formában valósult meg. A korábban említett könyv bemutatójával összekapcsolt határon túli tehetségsegítő konferenciáján keresztül különböző határon túliak számára szervezett műhelymunkákon, előadásokon át az erdélyi tehetségsegítő kerekasztal beszélgetéséig. Külön említést érdemel a határon túli tehetségnapok támogatása, az azokon való részvétel, szakmai előadások tartása (például: Vajdasági Tehetségnap, Nyilas Misi Tehetségnap, beregszászi 2. Kárpátaljai Tehetségnap stb.).

Az európai hálózat kialakításával szorosan összefügg a Magyarországon 2006 óta épülő, úgynevezett tehetségpont-hálózatmodell nemzetközi megismertetése is, ami többek közt a jelenleg kialakuló európai hálózatos gondolkodás egyik mintájául szolgál. Az elmúlt másfél évben nemzetközi és hazai kon-

ferenciákon tartott előadások, műhelymunkák és magas rangú európai döntéshozókkal történt megbeszélések kapcsán vagy hazánkba látogató delegációk körében közel ötven alkalommal mutattuk be a hazai tehetségpont-hálózatmodellt. Ezek között az alkalmak között szerepelnek a tehetséggyógyító szakma legrangosabb külföldi konferenciái is: European Council of High Ability (ECHA) – 2012; International Conference on Talent Development and Excellence (ICTDE) – 2013; World Council for Gifted and Talented Children (WCGTC) – 2013. Természetesen a magyar hálózatmodell bemutatásával kapcsolatban mindig megjelentek az európai hálózat kialakításának tervei, tervezett kritériumai. A Tehetségpont modell mellett minden olyan jó gyakorlat terjesztését és bemutatását is felvállalja a központ, ami iránt érdeklődés mutatkozik a külföldi szakértők felől. Ilyen például a korai tehetségazonosítás egyik, Magyarországon kifejlesztett jó gyakorlata, az ún. Kíváncsi láda is, melynek megismertetésére a központ több hazai és külföldi műhelymunkát szervezett.

Mintaadó tevékenység

A központ munkája Európában egyfajta mintaadó tevékenység is. A központ megmutatja, hogy a jelenleg alakulófélben lévő tehetségtámogató hálózathoz milyen módon, milyen tevékenységekkel tud egy Európai Tehetségközpont hozzájárulni. A központ megpróbálja felhívni a tehetséggyógyító és döntéshozók figyelmét arra, hogy az európai tehetségpont-hálózat megteremtésének elősegítése minden európai ország közös érdeke is. A központ távlati célja – a magyar együttműködési modell sikeréből kiindulva –, hogy hozzájáruljon európai szervezetek, szakembe-

rek egy nyitott, rugalmas, Európa országain átívelő hálózatba szervezéséhez, keretet és lehetőséget adjon az elszigetelten, rejtetten vagy már megszerveződött hálózatokban működő tehetséggyógyítóknak egy olyan közös munkához, ami biztosítja, hogy a tehetségek támogatásának fontossága megfelelő hangsúlyt kapjon minden európai államban.

Már ez alatt a másfél év alatt is érzékelhető volt, hogy az épülő európai tehetséggyógyító hálózat révén a témához kapcsolódó információk megosztása gyorsul, a tehetséggyógyításban érdekelt társadalmi szereplők könnyebben találják meg egymást.

A Budapesti Európai Tehetségközpont mintaadó tevékenységének fontos eleme, hogy inspirálja a hasonló célokat kitűző hálózati csomópontok létrejöttét, hogy minél több Európai Tehetségközpont és Tehetségpont gazdagítsa a tehetségterképet.

A Budapesti Európai Tehetségközpont elmúlt másfél éves tevékenységének *ars poeticáját* egy Csíkszentmihályi Mihálytól vett idézetben ragadhatjuk meg legjobban: „óriási különbséget jelent a gyerekek szempontjából, hogy olyan környezetben élnek-e, ahol a tehetséget értékelik, és mindent megtesznek a fejlesztéséért, vagy olyanban, ahol a tehetséget hagyják parlagon heverni.”

Fuszek Csilla
igazgató

Kulcsszavak: *tehetséggyógyítás, Tehetséggyógyító Tanács, nemzetközi tehetségtámogató hálózat, Tehetségpont modell*

HIVATKOZÁSOK

URL1: <http://www.talentcentrebudapest.eu/>

URL2: <http://www.talentcentrebudapest.eu/talentmap>

URL3: <http://www.talentcentrebudapest.eu/content/best-practices>